

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 552 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIVAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJIRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHLATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARININING INNOVATSION SALOHIVATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiql qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARINING O'RNI VA AHAMIVATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQL-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал кизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIHLATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHIVATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQLA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIHLATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhalkova Komila Abdukhalkovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDIDA LIDERLIK TUSHINCHALARI	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA Koeffitsiyentlari asosida YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTEBLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEXANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQRISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	

SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI

Kadirhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Innovatsion menejment” kafedrası dotsenti

[ORCID: 0009-0006-6631-088X](https://orcid.org/0009-0006-6631-088X)

Annotatsiya. Ushbu maqolada suv resurslaridan foydalanishni strategik boshqarish samaradorligi iqtisodiy, ekologik va institutsional omillar kesimida tahlil qilingan. Tahlil jarayonida boshqaruv mexanizmlarining zamonaviy yondashuvlarga mosligi, resurslardan oqilona foydalanish darajasi hamda suv tanqisligining hududiy ta'sirlari baholangan. Tadqiqot natijalari suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalar, monitoring tizimlari va integratsiyalashgan boshqaruvni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: suv resurslari, suvdan foydalanish, strategik boshqarish, samaradorlik, iqtisodiy, ekologik, institutsional omillar, tahlil, strategik boshqaruv.

Abstract. This article analyzes the effectiveness of strategic management of water resources in terms of economic, environmental, and institutional factors. The analysis assesses the compliance of management mechanisms with modern approaches, the level of rational use of resources, and the territorial impact of water scarcity. The results of the study indicate the need to strengthen innovative technologies, monitoring systems, and integrated management in the water sector.

Key words: water resources, water use, strategic management, effectiveness, economic, environmental, institutional factors, analysis, strategic management.

Аннотация. В данной статье проанализирована эффективность стратегического управления использованием водных ресурсов с точки зрения экономических, экологических и институциональных факторов. В процессе анализа оценены соответствие механизмов управления современным подходам, уровень рационального использования ресурсов, а также территориальное воздействие дефицита воды. Результаты исследования показывают необходимость укрепления инновационных технологий, систем мониторинга и интегрированного управления в водном хозяйстве.

Ключевые слова: водные ресурсы, использование воды, стратегическое управление, эффективность, экономические, экологические, институциональные факторы, анализ, стратегическое управление.

KIRISH

O'zbekistonda sanoat korxonalari tomonidan suv resurslarining iste'moli so'nggi yillarda sezilarli darajada oshdi. Biroq, yer usti suvlari hududlar bo'yicha teng taqsimlanmaganligi sababli, ko'plab sanoat subyektlari ishlab chiqarish ehtiyojlarini qondirish maqsadida yer osti suvlaridan foydalanishga majbur bo'lmoqda. Shu bois, yer osti suv zaxiralaridan samarali foydalanishni optimallashtirish, suv ta'minoti tizimini takomillashtirish hamda suv resurslaridan takroriy foydalanish texnologiyalarini rivojlantirish yo'nalishida keng ko'lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda [1].

2022–2026-yillarga mo'ljallangan “Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” da “31-maqсад: Suv resurslarini boshqarish tizimini tubdan isloh qilish va suvni tejash bo'yicha alohida davlat dasturini amalga oshirish. Suv resurslaridan samarali foydalanish hisobiga kamida 7 milliard kub metr suvni tejash” vazifasi belgilab qo'yilgan.

Mazkur maqsadni ro'yobga chiqarishda sanoat korxonalari suv ta'minoti tizimining samarali va ishonchli faoliyatini ta'minlash, suvdan tejamkor foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish hamda ilg'or texnologiyalarni joriy etish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Suv resurslaridan foydalanishni boshqarish mexanizmlarini tadqiq etish masalalariga xorijiy olimlarning ilmiy izlanishlarida alohida e'tibor qaratilgan. Jumladan, Briscoe S., Jones W., Repu S. kabi xorijiy mualliflarning ilmiy-tadqiqot ishlari qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanishni samarali boshqarish masalalariga bag'ishlangan.

MDH mamlakatlari olimlari tomonidan suv resurslaridan foydalanishni boshqarish hamda unga tizimli yondashish muammolari keng o'rganilgan. Xususan, V. Duxovnyy, S. Bezdina, V. Sokolov, M. Pinxasov, N. Atalseva, A. Avakyan, G. Gulyak, V. Krasnoshchekov, A. Liskinkov, I. G. Usachev, A. G. Pavsov, V. A. Semeniki, I. Yu. Goncharenko, O. Yu. Matyunina, F. R. Gazimagamedova, S. I. Demyanenko, S. F. Dombrovskiy, O. Moroz, S. M. Maestra kabi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida bu masalalar o'z aksini topgan.

O'zbekiston Respublikasida ham suv resurslaridan oqilona foydalanish va ularni boshqarish masalalari iqtisodchi olimlar tomonidan chuqur o'rganilgan. Ular orasida U. P. Umurzokov, Z. S. Abdullaev, S. Ch. Jalalov, A. S. Sultonov, B. B. Berkinov, M. N. Mahmudov, I. Ahmedov, T. Rizaev, A. M. Qodirov, R. X. Tashmatov, B. Hasanov, L. I. Abdurahimov, Z. D. Xudoyberganov, S. Ahmedov, L. Amirov va boshqalar bor. Ularning ilmiy ishlari suv xo'jaligi tizimini takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish hamda iqtisodiy va ekologik muvozanatni ta'minlashga qaratilgan ilmiy xulosalari bilan ahamiyatlidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda suv resurslaridan foydalanishni strategik boshqarish samaradorligini baholash uchun tizimli, statistik va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi manbalariga asoslandi. 2011–2023-yillar oralig'idagi suv tejovchi texnologiyalar, budjet mablag'lari va hududiy ko'rsatkichlar dinamikasi tahlil qilindi. Grafik va jadval tahlili yordamida suv resurslaridan foydalanishdagi o'zgarishlar vizual ifodalandi. Natijada suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va boshqaruv samaradorligini oshirish zarurligi aniqlangan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Suvni tejashga erishishning asosiy yo'nalishlaridan biri qishloq xo'jaligida suvni tejaydigan zamonaviy texnologiyalarni joriy etishdan iborat. O'zbekistonda ushbu yo'nalishda so'nggi yillarda salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Andijon, Buxoro, Jizzax, Qashqadaryo, Namangan, Samarqand, Surxondaryo, Sirdaryo, Toshkent, Farg'ona va Xorazm viloyatlarida tomchilatib sug'orish tizimini joriy etish turli yillarda o'ziga xos o'sish tendensiyalarini namoyon etgan.

Bunday farqlar shakllanishiga tijorat banklari tomonidan ajratilgan imtiyozli kreditlar hajmining, shuningdek, sug'orish texnologiyalarini joriy etishga yo'naltirilgan davlat subsidiyalarining hududlar bo'yicha notekis taqsimlanishi ta'sir ko'rsatgan. Shu bilan birga, suvni tejaydigan texnologiyalarni keng joriy etish bo'yicha umumiy ijobiy tendensiya kuzatilmoqda.

Eng faol o'sish Qashqadaryo viloyatida qayd etilgan bo'lib, mazkur hudud 2021-yilda tomchilatib sug'orish bo'yicha yetakchi o'ringa chiqqan. 2017–2018-yillarda Xorazm viloyatida ushbu texnologiyalar nisbatan kichik maydonlarda sinov tariqasida joriy etilgan bo'lsa-da, 2019–2020-yillarda ularning qo'llanilishi eksponensial o'sish sur'atini namoyon qilgan (1-jadval).

1-jadval. Hududlar bo'yicha tomchilatib sug'orish tizimining joriy etilishi dinamikasi (gektar hisobida)

№	Viloyatlar nomi	2017-yil	2018-yil	2019-yil	2020-yil	2022-yil	2023-yil	2023-yildan 2017-yilgacha farq
	Respublika bo'yicha jami:	70 187	80 008	97 796	153 800	532 665	463 761	393 574
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	4 207	1 346	1 900	3 073	52 839	43 608	39 401
2	Andijon	5 950	5 360	6 445	10 051	54 121	21 617	15 667
3	Buxoro	2 821	3 810	4 942	10 052	36 358	34 421	31 600
4	Jizzax	4 649	7 010	9 350	19 855	60 668	37 270	32 621
5	Qashqadaryo	17 795	16 413	10 780	13 048	44 720	36 192	18 397
6	Navoiy	3 127	5 617	5 000	9 198	29 666	23 102	19 975
7	Namangan	6 060	7 044	8 615	13 484	27 043	24 063	18 003

8	Samarqand	4 680	10 894	12 342	13 560	35 571	52 909	48 229
9	Surxondaryo	4 937	5 958	9 118	12 769	33 426	40 373	35 436
10	Sirdaryo	2 756	4 058	5 967	12 303	23 454	26 908	24 152
11	Toshkent	5 835	5 520	13 891	14 274	37 276	29 672	23 837
12	Farg'ona	5 593	5 557	7 673	16 366	46 787	37 736	32 143
13	Xorazm	1 777	1 421	1 775	5 767	50 735	55 891	54 114

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Ushbu 1-jadvalda O'zbekiston hududlari bo'yicha tomchilatib sug'orish tizimini joriy etish dinamikasi keltirilgan. Ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, mamlakatda tomchilatib sug'orish tizimlari maydoni yildan-yilga ortib bormoqda. Xususan, 2022-yilda bu ko'rsatkich sezilarli darajada oshib, 532 ming 665 gektarni tashkil etgan. 2023-yilda esa maydon hajmi biroz qisqarib, 463 ming 761 gektarga teng bo'lgan. Bu holat tomchilatib sug'orish texnologiyalarini joriy etish bo'yicha hududlar kesimidagi o'zgaruvchanlikni aks ettiradi.

Qoraqalpog'iston Respublikasida 2017–2018-yillarda tomchilatib sug'orish tizimi nisbatan kichik maydonlarda joriy etilgan bo'lsa, 2019–2020-yillarda jadal o'sish sur'atlari qayd etilgan. Ayniqsa, 2022-yilda bu yo'nalishda sezilarli kengayish kuzatilgan. 2023-yilda esa ayrim hududlarda texnologik joriy etish darajasi biroz sustlashgan bo'lsa-da, bu holat tizimni yanada takomillashtirish, texnologik yechimlarni kengaytirish va iqtisodiy mexanizmlarni optimallashtirish zaruratini ko'rsatadi (2-jadval).

2-jadval. O'zbekiston Respublikasida sug'oriladigan yerlarni suv bilan ta'minlash maqsadida budjetdan ajratilgan mablag'lardan foydalanish tarkibining o'zgarishi (mlrd so'mda)

№	Ajratilgan mablag'lar	2011-yil	2015-yil	2020-yil	2022-yil	2023-yil	2023-yildan 2011-yilgacha farq
	Respublika bo'yicha jami:	1226	1221,2	1266,6	1407,2	1379,9	153,9
1	Shundan:						
	Elektr energiyasi	658	1,203	3,24	3,093	4,684	-653,316
2	Ish haqi va unga tegishli ajratmalar	162	348	616	718	751	589
3	Ob'ektlarni qurish va rekonstruksiya qilish	309	676	1,362	1,065	1,213	-307,787
4	Melioratsiya obyektlarini ta'mirlash va tiklash	77	167	332	365	384	307
5	Turkman yerlaridan foydalanish uchun to'lovlar	20	29	115	121	130	110
6	Suv tejovchi texnologiyalar subsidiyasi	-	-	199	199	109	109

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, suv tanqis bo'lgan hududlarda suv resurslarini samarali boshqarish va ularni saqlash bo'yicha doimiy sa'y-harakatlar muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, suvni tejash va boshqarish amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar kelgusi yillarda suvdan yanada oqilona va samarali foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

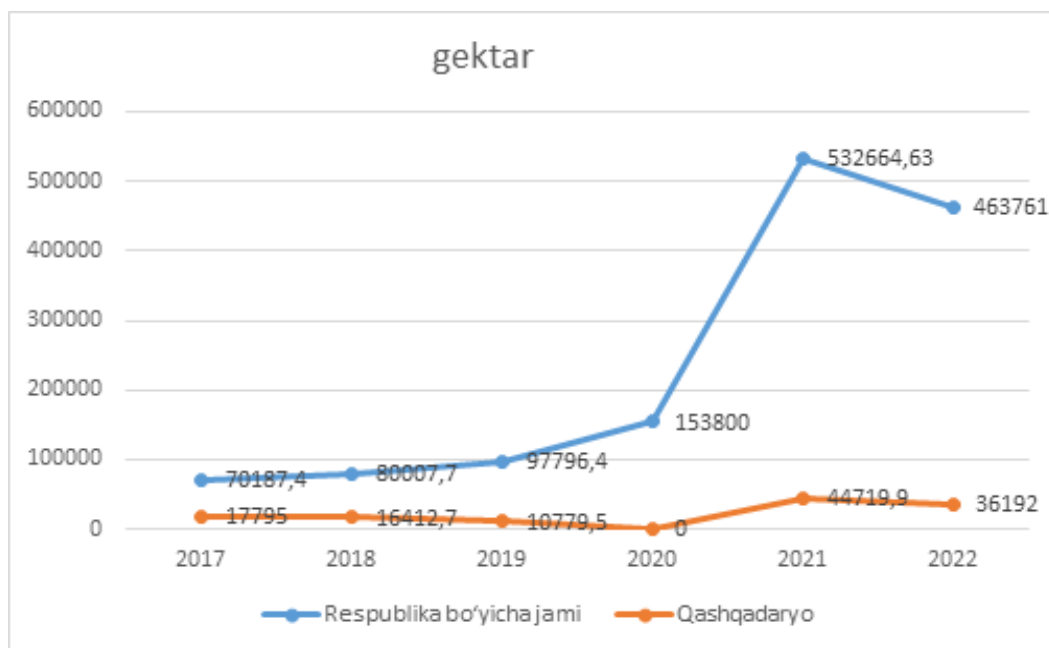
O'zbekiston Respublikasida sug'oriladigan yerlarni suv bilan ta'minlash maqsadida budjetdan ajratilgan mablag'lardan foydalanish tarkibi 2-jadvalda keltirilgan. Ma'lumotlarga qaraganda, sug'oriladigan yerlarni suv bilan ta'minlash uchun ajratiladigan umumiy budjet mablag'lari yillar davomida o'zgaruvchanlik xususiyatiga ega. Eng yuqori ajratilgan mablag' 2013-yilda — 1 806 milliard so'm, eng past ko'rsatkich esa 2019-yilda — 983,5 milliard so'mni tashkil etgan. 2022-yilda esa ushbu ko'rsatkich 1 379,9 milliard so'm miqdorida bo'lgan.

Elektr energiyasi bilan bog'liq xarajatlar bo'yicha budjetdan ajratiladigan mablag'lar yildan-yilga ortib bormoqda. Ushbu toifa xarajatlari doimo eng katta ulushni egallab, suv xo'jaligida energetik samaradorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. 2023-yilda elektr energiyasiga ajratilgan mablag' 4,684 milliard so'mni tashkil etib, barcha xarajat toifalari ichida eng yuqori ko'rsatkichga ega bo'lgan.

Shuningdek, O'zbekiston hududlarida suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish bo'yicha gektar hisobida o'lchangan ma'lumotlar ham ijobiy o'sish tendensiyasini ko'rsatmoqda. Xususan, 2017-yilda suvni tejovchi texnologiyalar qo'llanilgan yer maydonlari 70 187,4 gektarni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 463 760,76 gektarga yetgan. Bunday sezilarli o'sish mamlakatda qishloq xo'jaligi amaliyotlarini modernizatsiya qilish, suvdan foydalanish samaradorligini oshirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash yo'lidagi izchil harakatlarning natijasidir.

Hududlar kesimida Qashqadaryo viloyati 2017–2023-yillar davomida suvni tejovchi texnologiyalarni eng faol joriy etgan hududlardan biri sifatida ajralib turadi. Ushbu hududda texnologik innovatsiyalarni keng tatbiq etish jarayoni qishloq xo'jaligida samaradorlik va hosildorlikni oshirishda muhim omil bo'lgan (1-rasm).

1-rasm. O'zbekiston Respublikasi va Qashqadaryo viloyatida 2017–2023-yillarda suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish ko'rsatkichlari

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Suv tejaydigan texnologiyalarni joriy etish jarayoni bir qator omillar, jumladan, hukumat siyosati, iqtisodiy rag'batlantirish mexanizmlari, suv tanqisligini bartaraf etish hamda barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirish zarurati bilan chambarchas bog'liqdir. Suvni tejaydigan texnologiyalarni qo'llash bilan suvni tejash amaliyotlari o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik suv resurslarini boshqarishning samarali amalga oshirilayotganini va bu yo'nalishning mamlakat iqtisodiy rivojlanishida tobora yuqori ahamiyat kasb etayotganini ko'rsatadi.

O'zbekistonning suvdan foydalanish samaradorligi, taqdim etilgan ma'lumotlardan kelib chiqib, qishloq xo'jaligi ehtiyojlari, atrof-muhit muammolari va resurslarni boshqarish tizimi o'rtasidagi murakkab, ammo muvozanatli o'zaro bog'liqlikni ochib beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Nazariy tadqiqotlar va statistik ma'lumotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, suv resurslaridan foydalanishdagi mavjud muammolarni bartaraf etish uchun ko'plab olimlar quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirishni tavsiya etadilar. Shahar oqova suvlari resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish zarur. Dehqonchilikda, ayniqsa yem-xashak ekinlari yetishtiriladigan dalalarni sug'orishda shaharlarning oqova suvlari imkon qadar foydalanilishi mumkin. Gigienik talablarni inobatga olgan holda, bunday suvlar faqat to'g'ridan-to'g'ri iste'mol qilinmaydigan ekinlarda ishlatilishi lozim. Eng muhimi, bu suvlar tuproq tarkibiga zarar yetkazmaydi va tabiiy muvozanatni saqlaydi. Shuningdek, sanoat korxonalarida aylanma suv ta'minoti tizimini joriy etish muhim ahamiyatga ega. Bunda korxona suvni dastlab tozalab, undan qayta foydalanadi. Foydalanilgan suvning ishlab chiqarish jarayonida to'liq sarflanmagan qismi (umumiy suv miqdorining 10–15 foizi) doimiy ravishda to'ldirib boriladi. Ushbu tizimning afzalligi shundaki, oqava suvlarning daryolarga oqizilishining oldi olinadi, korxonalar o'zlari ifloslantirgan suvni tozalashga mas'ul bo'ladi va suvni tejash uchun iqtisodiy rag'batlar shakllanadi. Ayrim kimyo sanoati korxonalarida ifloslangan suvlarni tozalab qayta ishlatish imkoni bo'lmasa, ularni alohida

texnik havzalarda to'plab, tabiiy yoki sun'iy ravishda bug'latib yo'qotish maqsadga muvofiqdir. Bu esa ekologik xavfsizlikni ta'minlaydi. Shahar va sanoat infratuzilmasida suv ta'minoti tarmoqlarini differensial tarzda tashkil etish ham samarali yechim hisoblanadi. Ya'ni suv ta'minoti tizimini ikki yo'nalishda tashkil etish lozim: birinchisi — ichimlik, maishiy va oziq-ovqat sanoati ehtiyojlari uchun, ikkinchisi — sanoatning boshqa tarmoqlari uchun. Bunday yondashuv toza suvdan tejamli foydalanishni ta'minlaydi. Yirik sanoat korxonalarida, ayniqsa kimyo va metallurgiya sohalarida suv sarfini me'yorlashtirish orqali toza suv zaxiralarini tejash va ularning sifatini saqlash imkoniyati yaratiladi. Daryolarda kam suvli davrlarda suv miqdorini oshirish uchun mavjud suv omborlaridan tadbirkorlik bilan foydalanish va suv resurslarini boshqarishda ilmiy asoslangan agromeliorativ usullarni joriy etish talab etiladi. Shu bilan birga, ekin maydonlarini sug'orish natijasida hosil bo'ladigan qaytarma suvlardan unumli foydalanish, ularning tabiiy botiqlarga oqizilib, behuda sarflanishiga yo'l qo'ymaslik suv balansini barqarorlashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 28-yanvardagi "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF–60-sonli farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. Briscoe, S. Global Water Partnership // K. Rosengrant and Binswanger. – Dublin Statement, 2000. – P. 25–26.
3. Jones, W. L. Global Water Partnership // K. Rosengrant and Binswanger. – Dublin Statement, 2000. – P. 25–26.
3. Perry, C. Water at Any Price? Issues and Options in Charging for Irrigation Water // Irrigation and Drainage, 2001, №3. – P. 24–27.
4. Духовный, В. А. Вода и глобализация: пример Центральной Азии. – Ташкент, 2006. – 27 с.
5. Атальева, Н. Проблемы водных ресурсов в современных изменяющихся условиях // Экологический вестник. – Москва, 2006. – №4 (апрель). – С. 37.
6. Ушачев, И. А., Папцов, А. Г., Долгушкин, Н. К. и др. Развитие и повышение конкурентоспособности сельского хозяйства России в условиях углубления интеграции в ЕАЭС. – Москва: "Росинформагротех", 2018. – 348 с.
7. Гончаренко, И. Ю. Формирование эффективной модели управления инновационной деятельностью в аграрном секторе экономики России. Автореферат диссертации к.э.н. – Москва: Государственный университет управления, 2016.
8. Матюнина, О. Ю. Стратегия развития аграрного сектора АПК самодостаточного региона. Автореферат диссертации к.э.н. – Воронеж: Филиал Всероссийского заочного финансово-экономического института в г. Липецке, 2006.
- Демьяненко, С. И. К вопросу о стратегии развития аграрного сектора экономики Украины. – Киев: Журнал "Экономика АПК", 2014. – №1.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>